

SERENISSIMI

AC POTENTISSIMI REGIS ANGLIAE CHRI

*stianæ fidei defensoris inuictissimi, ad illustrissimos ac cla-
rissimos Saxoniae principes, de coercenda abigen-
daq; Lutherana factione, & Luthero
ipso Epistola.*

ITEM ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS

Ducis Georgij ad eundem Regem rescriptio.

ANNO. M. D. XXIII.

316
2108
Reuerendissimo in Christo patri ac Domino D. Iohanni de Schleinitz Sancte & ingenue ecclesie Misnen, praesuli dignissimo. Hieronymus Emser eiusdem ecclesie presbyter cum obedientia debita felicitatem in domino sempiternam.

Nihil poterat cum mihi tum uniuerso gregi tuo Reuerendissime in Christo pater ac Domine, tam optatus aduenire nuntius: quam is qui R. T. P. ex Italia reducem, saluamq; adesse nunciavit. Quid enim tam optandum gregi, inter medios lupos disspalanti: quam pastoris sui praesentia? Eius praecipue, qui animam suam pro ouium suarum salute, tam manifestis exponere periculis, domi forisq; non dubitavit. Neq; enim memoria nobis excidit, quam indigna ab improbis iam olim passa sit. R. T. P. dum causas ouium, boni pastoris instar, circumiret ac muniret contra luporum quorundam seuitiam: Neq; ignari sumus hanc ipsam etiam peregrinationem, per tetricosas alpium salebras, per tot itinerum anfractus, tot pestilentissima loca, & insidias nullo non loco timendas, nosira causa susceptam. Quo fit: ut officio suo cuiq; saluo: meum ipse his literis non declarare non potuerim. Ut enim R. T. P. tot tantisq; periculis feliciter superatis, eadem uehementer gratulor: ita mihi ipse gaudeo: qui miles in Hebraeorum, contra Philistaeos istos, castris, qualis: qualis praesente tamen spectanteq; Duce ac principe meo, alacrius multo pugnaturus sum, siue Framea, siue Acinacc, seu deniq; gladio, non gladiatorio, sed spiritali: quod est uerbum dei. Ut autem Reuerendissimus dominus meus tot montium ac pontium, terrarum ac fluminum transitu de fatigatus: noua quadam genium suum uoluptate profundat: has interim legat Serenissimi Regis Angliae ad clarissimos nostros principes & Illustrissimi Herois mei ducis Georgij ad eundem epistolas lectu haud quaquam indignas: Meq; D. x. militem, pater filium ac pastor ouem commendatam habeat. Felicissimè ualeat R. T. P. ex Lipsia. x. Kal. Iulias. Anno domini. M. D. XXIII.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

Illustrissimis dominis Frederico dei gratia Duci Saxonie, Sacri Romani Imperij principi Electori, Lantgrauio Thuringie, & Marchioni Misnie, & Ioanni ac Georgio eadem gratia Ducibus Saxonie, Lantgrauijs Thuringie & Marchionibus Misnie & cognatis amicisq; nostris longe omnium charissimis.

Illustrissimi atq; Excellentissimi Principes Clarissimi domini, cognatq; nostri longe omnium charissimi Sinceram salutem ac felicitum successuum assiduam augmentum. Si quid fors incideret in quo admoneri me profuerit, pro animi uestri comperata bonitate, certissimam spem concepi admonitionis uestre beneficiam nunq; mihi defuturum esse. Quam ego rem, quum animum erga me uestrum ex meo erga uos affectu metiens indubie mihi persuaserim, ingratus admodum ipse mihi uidear, si in ea re, que non ad honorem modo uestrum, sed fortunas quoq; uehementer spectat, ego uicissim uos admonere negligere. Quid enim ad uos & tam potentes & in Christi cultum tam deuotos principes aut propius spectare potest aut debet mouere uehementius quam cobibende factionis istius Lutherane studiū? qua nullam unquam in terras nocentiorum malus inuexit genius, aut que maiorem perniciem sit illatura propediem, nisi boni pijsq; omnes obstiterint, & in primis qui plurimum & possunt & debent principes. Non quod Lutherum talem censeam qui uiris probis ac prudentibus possit imponere, aut ea que scribit nesciam esse tam impia ut ea bonorum omniū aures exhorreant. Sed quod sciam nunq; defuturam improborum hominum colluuiem, quibus ineptissimus quisq; aptissimus est magister, & ut quicq; maxime nascitur absurdum, ita maximo exceptum plausu summo studio & contentione propagent. Nam quod ad ipsum pertinet Lutherum olim uisus est, nec indoctis, nec malis hominibus, ut multa parum. bene ita quedam non omnino male scribere. Verum ista statim profecit impetius, ut illicet multi perspexerint, quicquid unquam aut plausibile scripsit aut tollerabile, non alio fecisse consilio, quam ut meliorum ostentatione uiam pararet peioribus, & prelito melle uenenum redderet uendibilis. Quam rem successioe perpetua nocentiorum semper dogmatum adeo testatam reddidit: Ut hodie neminem esse unquam putem, cui scintilla ulla maneat, aut in capite carburi uult pictatis in pectore, qui non eum totum cum suis insanijs ex animo prorsus eiecerit.

Etenim initio cepit utcumq; disputare, deinde irasci, paulo post incendi, postremo furere, iam in eo demum libro quo debacchatur in me, furias ipsas furore ac uesania fugare. Quo in libro si qd scripsisset usq; quod rem uideretur attinere, si quid omnino mentis miscuisset amentie, si quid non absurdum prorsus effluxisset ei, quale uel casu solet mente mortis excidere. quam non admodum decorum putem. ita me comparare, ut cum homine tali publicæ componat ac disputem, tamen quum rex & propheta Dauid non censuit indecorum ante archam fœderis nudū saltare cum quolibet ipse certe non eram quenquam habiturus indignum quo cum in gratiam religionis pro fidei ueritate differerem. Nunc uero quum nihil ad rem respondeat, sed rationum loco proferat mera deliria, alios cum illo congregari nec inhortabor nec prohibebo, ipse certe non committam, ut cum insaniante insaniam. Nam quisquis & æquus lector & prudens libellum meum cum illius libro perlegat, is profecto facile iudicabit iam nunc Lutheri nenijs satis superq; responsum esse. Quod si quis illi tam inique faueat, ut mea uerba non sustineat inspiciere, aut tam insigniter instupefeat, ut colat utrimq; locis non sentiat rem adhuc responso non egere, huic nulla unquam responsione, satis fecero, nam qui queam illis qui nihil aut uelint legere aut possint intelligere præter Lutheri scurrilia iurgia? Qui quum interim rem ad istum tractet modū, magna me affecit uoluptate. Siquidem initio certus eram rem quidē quam tuendam susceperam, suapte natura esse inexpugnabilem, aduersus quam nec inferorum portæ possint præualere, sed imbecillitatis mee conscius, de meis tamen armis dubitabam. At nunc effecit hostis ut orbi toti inclarescat, alterū, nempe aut ipsum esse prorsus imbecillum, aut meas rōnes admodum ualuisse, quas contra nihil inuenire potuerit præter insulsa scommata & prorsus insana conuitia. Quibus si me commoueri putat, egregie profecto fallitur. Etenim quantumuis ille me uocet insanum, uocat opinor plus milies, nunq; tamen tam insanus ero ut egre feram q; insanus uocer ab insano: itaq; aut mea me fallit opinio, aut istius in me ac regium nomen contumeliosa spurcicia, uos aut paulo magis q; me uiri clarissimi commouet. Solet enim generosos animos nobilium reuerentia quedam inter se colligare, qua uel in hoste, quum oderint ac persequantur hominem, personam tamen honorent ac reuerentur officium: nec generosus fere quisquam inuenitur usquam tam inciuilis ac barbarus, q; uel inimicitijs ullis adduci possit, ut scurrilem in modū lingua petulantia conspergat nobilem: tantum abest ut quisquam ea nobilitate ac generosa uirtutis indole, qua mihi persuasi quemlibet esse uestrum, equo animo ferat, & principis et amici nomen uilissimis nebulonibus haberi ludibrio. Quod meum de uobis iudicium uel is affectus confirmat imprimis, quem in memetipso sentio. Nam quum

ne tantulum quidem me tetigerint omnia, quæ deblaterauit in me, per quæ indig-
ne tuli blasphemias illas quibus Augustum Cæsarem, & ceteros Germaniæ prin-
cipes, uirulentissima lingua perfudit Quos omnes in eius ipsius libelli frõti spi-
tio, quem in meum nomen cuomuit, probro contumeliosissimo proscindit. Vuor-
matiam inquit ingressus sum, etiam cum scirem mihi uiolatam esse a Cæsare fi-
dem publicam, nam didicerunt principes Germaniæ, olim de fide laudatissimæ
gentis, nunc in obsequium idoli Romani, nihil magis quam fidem contemnere,
in perpetuam nationis ignominiam. Hæc tam uirulentia in Cæsarem ac princi-
pes Germanos conuitia, quam falso ac flagitiosæ mentiatur os illud impudens
ac mendaciorum fons perennis, uel illud indicat, quod hodie nisi mentiretur, qui
posset ista mentiri, non esset. Quis enim dubitat quam facile potuisset meri-
tum reportare supplicium, si Cæsar id uoluisset ac proceres? sed quis illud non
dico Cæsar aut procerum quisquam, sed uel honesto loco natus Christianus ullus
in animum potuisse inducere, ut fidem uiolare publicam? ut illum, quamquam
publice fidei publicum hostem, per perfidium tolleret, ut odio (quod aiunt) no-
centis, perderet innocentiæ? Istud quum non Cæsar promissi obseruantissimus,
non procerum aliquis, quibus nihil antiquius honore ducitur, non honesto loco
natus Christianus quisquam (ut qui nihil non censeat post habendum fidei) potu-
isset unquam cogitare, quis usquam uiuit, uere germane quæ; germanus qui ferre
possit nebulonem fraterculum, quæ perpetuam infamiam inureret nationi Ger-
manice, ea tam impudenter quam mendacissime non cuiquam sui simili germa-
no, sed proceribus omnibus Germaniæ, atque ipsi quoque principum Germanorum
principi per conuitium exprobrare Cæsari? Demiror tali si a germani-
ferant in isto, nos profecto quanto magis indignamur, in tales ac tantos prin-
cipes tantum licere fraterculo, tanto minus eius mendacijs mouemur: quæ par-
tim Latine quæ legimus, partim Germanicæ, quod audio furiosus eructat in me.
Nam si quid maledictis illis immiscuit de cuius ueritate poterat, quisquis rem
non nosset, aliquid fortasse dubitare, nunc in animum succurret lectoribus, ni-
hil illius maledicentiæ credendum cui perpetuum institutum esse uideat, de prin-
cipibus prorsus omnibus, at ipso etiam Cæsare mentiendi. Neque enim istud Lu-
thero nouum est, omnia comminisci ac fingere, quibus in odium principum sce-
lerate concitet atque extimulet populum. In quod negotium promouendum sce-
leratorum hominum cateruam iam dudum contraxit atque adiunxit sibi. Itaque nul-
la unquam factio fuit scditiosa pestilens nepharia, quæ sic religionem omnem
tollere, leges omnes obruere, mores omnes bonos corrumpere, respublicas om-
nes euertere machinata sit, ut nunc ista coniuratio Lutherana, quæ & sacra om-
nia prophanat, & prophana contaminat, quæ ita Christum prædicat ut eius sa-

cramenta conculcet, ita dei buccinat gratiã, ut arbitrij libertatem destruat, ita fidem extollit ut operibus bonis detrahat, & inuehat peccandi licentiam: ita misericordiam subleuat, ut iustitiã deprimat, & malorum omnium causam incuitabilem non in deum aliquem malum, quod Manachei saltẽ cõmentĩ sunt, sed in unicum illum uere bonum reiciat. Quæ quum ad hunc modum impie diuina tractarit, uelut e cælo deiecta serpens uirus effundit in terras, in ecclesia comouet diffusiõem, leges omnes abrogat, magistratus omnes enervat, laicos in sacerdotes concitat. Vtrosq; aduersus pontificem, populos aduersus principes, nec aliud plane molitur, quam ut (quod omen auertant superi) germaniæ primũ populus tanq̃ pro libertate bellum indicat proceribus, deinde ut Christiani contra Christianos spectantibus, & irridentibus christi hostibus pro christi fide ac religione depugnent. Quod si quis forte non credat ab uno homine nibili tantum unq̃ periculi nasci posse huic in mētem uelim subeat Turchica illa rabies, quæ quum nunc tot per terras & maria se diffundens maximam ac pulcherrimam totius orbis partem occuparit, a duobus olim nebulonibus sumpsit initium, ut interim taceam factionem Bohemicam, quæ & ipsa, quis nescit e quam exiguo uermiculo, in quam immarem draconem, haud absq; magno germaniæ malo, quam propece adoleuit, ita procliuẽ est, malam segetem nullo demerente crescere, nec ullus unquam socio caruit ad nocendum, neq; tam imbecillus est quisq̃, quin securo possit ac tanquam lusurum spectanti lætale uulnus infugere. Quæ res, quo minus contingat, in præsentẽ negotio principibus omnibus adnitendum est, adnitentur autem, si rem pro leui non habeant, nec existiment dũtaxat esse scolasticam: sed quum & dei res agatur & hominum, dignam intelligant, cui Christiani principes adnoueant manus: Quod ut nullius non incumbit officio, ita potissimum incumbit cognati charissimi uestro, ut qui proximi estis periculo, & facillime (ut ferunt) potestis obruere, si nascenti malo propece eatur obuiam, priusq̃ & improbi per malitiam, & simplices per errorem in eum numerum ac robur coaluerint, ut facile cohiberi non possint. Cui ego rei prospeturos uot pro uestra prudentia, & in christi fidem obseruantia non dubito. Nam quum nulla possit heresis exoriri, quam uos fideles in deum principes non uehementer auersemini, Lutherianam tamen fieri non potest, ut non præcipio quodam odio prosequamini. Nam licet homo uaniloquus non uno loco scribat se, in hoc electum a deo, ut hanc doctrinã, quam ille solam uocat Euangelicam, ad istũ quo cœpit, modum spargeret ac prædicaret in mundo. uestra tamen prudentia facile deprehendit, nec illum asferre quicq̃, cur Euangelica uerba credatur melius intellexisse q̃ ueteres ecclesie sanctæ, sanctos doctores oēs, quorum iste interpretationes omnes abigit atq; contemnit præ suis, & multa non ignoratis

per manus ab apostolis olim tradita ubilibet hactenus obseruata perpetuo, quorum iste nihil blasphemus non exhibeat. Ac hæc animaduertitis, spiritus hominis arrogans mendax ac maledicus quæ longe absit spiritu dei sancto, qui solet electis suis inspirare ueritatem, lenitatem modestiam, et cum sui contemptu charitatem ac reuerentiam omnium. Postremo doctrinam eius uidetis prætextu prædicationis Euangelicæ meram esse uiclyssicam, a qua uos cognati charissimi non dubito, toto pectore prorsus abhorrere, ut quam germani proceres, atque in primis ut audio progenitores uestri uehementer elaborarint extinguere, sed quoniam serius aliquanto cœperat, prorsus exterminare non poterant: hactenus tamen profecerunt, ut eam uelut punitiosam beluam intra quosdam Bohemæ terminos uelut in speluncam clauderent atque cohiberent. Quæ quum ita sint dubitare profecto non possum sedulo prouisuros uos, ne quam uestri maiores beluam occluserunt, ea uestra incuria, sic reperiat exitum, ut per Saxoniam propens, totam præuat germaniam, et afflatu noxio inferum eructans ignem, illud spergat incendium, quod germani toties uoluerunt sanguine suo restringere.

Qua in re quam pro uestra bonitate uos tam propensos esse non ambigo, ut neque monitore uobis neque hortatore sit opus, ego tamen pro meo in uos affectu me continere non potui, quin ad uoluntatis uestre prouitatem, et admonitiones meas et hortationes adiungerem. Etenim quum nullum principem tam alienum putem, quin ei mihi uidear id officij debere, ut quia in re possum, eius honori consulam uobis uiri dignissimi, ut id impensius exhibeam cognati quædam sanguinis inter nos necessitudo constringit, quandoquidem intelligo serenissimos maiores uestros e stirpe clarissima regum Angliæ progenitorum meorum esse progenitos. Quæ communio stirpis et societas sanguinis, sic animum meum afficit erga uos, ut nihil aut comodi prorsus aut incommodi uobis possit accidere quod ego mihi uobiscum non existimem esse cœ. Quam rem quo magis ac magis mihi persuasi, eo magis ac magis uos et admonere cogor et hortari. Immo per omnia uos obsecrare sacra, ut quam maxime potestis mature detis operam, ut execrabilis ista Lutheri secta coherceatur absque cede, cuiusque si fieri potest aut sanguine, sin id quo minus possit puicax obsistat audacia, quoquo modo coherceatur, tamen neque permittatis, ut leges, magistratus, principes, respublica diuina denique atque humana omnia sic assuescant paulatim uilescere, conculcari, protereri, ut inualescantibus improbis, muissentibus bonis, eo tandem res pueniat, ut alteri peruersæ malitiæ, alteri præposteræ patientiæ decum aliquando uindictam atque ultorem habeat, cui piculo si uestra occurrat industria, pacatæ patriæ disculli scismatis restituta concordia religionis cultæ ac perpurgatæ, et apud homines eximians laudem et apud superos immortalem gloriam consequemini. Valete.

LITERS HAS OBSIGNATVRO

mibi uenit in memoriam Lutherū in suis aduersum me uenijs excusare se quo minus ad reliqua respondeat impediri transferendo Biblio. Visum est igitur hortari uos, ut omnium rerum maxime prouideatis, ne id permittatur facere. Nam ut bonum esse non negem, in quavis lingua legi scripturam sacram, ita certe periculosum est ex eius uersione legi, cuius mala fides fidem facit omnibus, id illi studium esse ut bene scripta male uertendo peruertat, ut populus ea se legere putet in scriptura sacra, quæ uir execrabilis ab execrandis hausit hæreticis. Item
 rum Valete uiri serenissimi atq; animo meo longe charissimi, Ex regia nostra Grenuici die. xx. Ianuarij.
 Anno domini millesimo quingentesimo
 uicesimo tertio.

Vester bonus Consanguineus & amicus.

Henricus

VILLVSTRISSIMI PRINCIPIS AC

domini D. Georgij ducis Saxonie, Lantgrauij Thuringie ac Marchionis Missne ad præcedentem Regiam epistolam rescriptio.

SERENISSIMO AC INVICTISSIMO

Principi Domino Henrico Regi Angliæ & Franciæ, ac Domino Hyberniæ Domino & Cognato obseruando.

SERENISSIME ET INVICTISSIME rex

domine ac Cognate, cum primis mihi obseruandæ Salutem

et utriusq; regni tam cœlestis quam terreni felicitatem perpetuam et omnem quam possum operam. Inter multa quæ eo die quo tuæ celsitudinis nuntius aduenit (aduenit autem pridie Calendas May) allata sunt: Nihil obtigit, neq; optabilius, neq; latius serenitatis tuæ epistola Patruelibus meis et mihi coniunctim adscripta. Partim quod indicaret memoriã meï residere apud eum Regem, qui et communis stirpis sanguinisq; societate nobis sit iunctus (quæ necessitudo quo est antiquior, hoc est familiæ nostræ gloriosior) et potentia, fide, constantia, auctoritate, prudentia, iustitia, fortitudine, cæteris deniq; tum belli, tum pacis artibus Christianorum regum nulli sit seciundus. Partim quod ea complecteretur, quæ, ut regem Christianæ cõcordiæ studiosum monere decorum est, sic eadem illa summa cum alacritate sequi atque amplecti principum est et nomine et re Christianorum. In quorum numero quum esse, censeari, perseuerareq; pro mea uirili studuerim semper, literas tuæ celsitudinis huc pertinentes non sine summa quadam uoluptate perlegi. Primum enim merito quereris Lutherani doctrinæ factionem ex paruis iniitijs eo creuisse, ut eius studio non tantum religionis Christianæ sinceritas passim uitietur, uerum etiam sacra prophanaq; omnia ueterum instituta quantumuis uel necessaria uel honesta, abrogentur conculcenturq;. Quæ res haud dubiè in Christiani populi certissimam pernitiem exitura uideatur. Etiam si Lutherus Euangelicæ doctrinæ titulum ubiq; seditiosis suis conatibus prætexat, deinde pro animi uere regij magnitudine palam testaris, priuatam iniuriam, quæ dignitatem tuam regiam in libello insanis cõuitijs plenissimo leserit te negligere, grauius autem ferre, quod temerarius iste similem conuitiorum petulantiam nec a Cesare Augusto cæterisque Germaniæ heroibus abstinuisse sustinuerit. Quæ audacia satis declaret,

B

hoc agere sese, ut omnium ordinum legibus institutis & diuinis & huma-
nis semel contemptis, per licentiã uulgi ciuilibus & intestinis bellis Chri-
stianus orbis concutiatur, atq; mutuis cedibus sese conficiat: Tum mirari
te non parum, si germani principes in signem adeo nationis suæ ignominie
am sint perpeffuri. Postremo, quia malum hoc nos propius attingit, nõ mi-
nus amanter q̃ grauius hortaris, ut, cum locus adhuc medicinæ sit, adole-
scenti etiã num morbo summa ope obstitamus. Id quod deo gratũ, ecclesiæ
Christianæ salutare, nobis etiam ac nostræ ditioni honorificum sit futu-
rum. Ad hæc si prolixius fortasse, quam pro regionum negotiorũ amplitu-
dine, quantum ad me attinet respondero, ueniã hanc dabit Regia tua sub-
limitas primum meo erga dignitatem tuam studio, cum qua uel per lrãs
diu colloqui uoluptati mihi est, de idē rei magnitudini. Nam cũ caussa hæc
ardua sit, & cum mortalium, pene dixerim, oĩm periculo coniuncta, breui;
epistola de ea p̃scribi ad tantum regem uix potest. Enimvero ut sæculis
iam aliquot nulla extitit in religione Christiana factio, quæ & honestio-
ri specie primum imposuerit multis, tum doctis tũ cordatis uiris, & omni
opinionē celerius serpendo radices suas in cunctas penæ Christianæ ditio-
nis regiones propagarit, ita nulla unq̃ sollicitudo animum meũ magis tor-
sit, quam & eiusdē illius, cum primũ suspecta uideretur, prohibēde, & po-
stea cum passim grassaretur, cohibendæ coercendæq; Nam quartus iam a-
gitur annus, quod Ioanni Eccio, Luthero, ac Carolo stadio primis pugne tã
infelicis ducibus, decertis capitibus Lutherana doctrinæ disputandi locũ
in urbe Academiaq; nostra Lipsiensi non alio consilio dedi, quam ut utri-
usq; partis rationibus diligenter excussis ueritas patefceret et rebus, Pa-
risiensis Erphordiensisq; Academiae iuditiaria auctoritate compositis,
omnia contentionum seminaria tollerentur. Sed Lutherus quia, ut rei pro-
pessus satis indicauit, in iudicium sententia parum spei ponebat, & ptur-
bandi omnia libidine ardebat, anteuertit iudicij calculos, & ante uictoria-

am editis uarij generis libellis triumphos ostentauit. Et sane si in mea manu fuisset, nequaquam libellorum post ab illo conscriptorum editionem tipographis impunem permisissent. Statim enim sensi quid homo factiosus moliretur, & quorsum se tandem, si non obsisteretur prorepturus esset. Nam cum uideret omnibus bonis hoc uicē in uotis esse, ut Ecclesiastici quidam abusus ad pristinae religionis seueritatem corrigerentur, hac uelut persona teatus magno spectatorum plausu in orbis pene uniuersi theatro tragœdiæ suæ principium dedit, uerum haud ita multo post, cum ea conuellere tentaret, quæ ne moueri quidem religione nostra salua tuto possunt, prudentes uiri facile sub pelle ouina latere uulpem deprehenderunt. Iam uero posteaquam inaudita hominis ipsius audacia eo profecit, ut non modo mediocres uiros eruditionis pariter & integritatis opinione celebres petulanti calamo inuaderet, uerum etiam, quod nemo facile expectasset in Angliæ regem omnium humanorum ornamentorum laude spectatissimum maledictiæ suæ frenos laxaret, certissima tum perfrictæ frontis, tum malitiosæ mentis argumenta omnibus de se dedit.

Ac uero nullis uerbis consequi queam, quam impudentis eius libelli descriptionem inique tulerim. Continuo enim, ut de ea rescivi, & editis, ne inditione mea uel uenderetur, uel legeretur, caui, & in bibliopolam, qui primus hic uenum exposuerat, acerba carceris multa animaduerti.

Nam quanto magis librum tuum quo sacramentis in ecclesia Christi receptis contra **L V T H E R V M** non minori sententiarum grauitate, quam uerborum elegantia patrocinari, probabam, tanto magis seditiosi monachi maledictis ueritatis patrocinium retaliari ægre ferebam.

Q V A N T V M autem probauerim tuam lucubrationem atque utilem cunctis censuerim, uel hinc satis liquet, quod eam ex **L A T I N O** sermone in **G E R M A N I C V M** transferri, atque perditionis meæ **T Y P O G R A P H O S** denuo excudi

procuravi. Verum autem esse & hic comperi quod uulgo dicunt, nullum
librum tam malum esse, quin aliqua ex parte prosit. Nam cum Lutheri li-
bellus omnium conuictiorum impudentissimorum generibus, uelut ulceri-
bus totus putecat, tamen, quia nulla rationum soliditate nititur, satis decla-
rat (id quod & serenitas tua scribit) authorem suū præter furiosam quā-
dam maledicentiam quo se tue atur non habere. Quo loco non possum nõ
prudentiam istam tuam singularem, & animi moderationem laudare, ut
qui cum tam uili & solidorum argumentorum armis destituto, uerum lin-
guæ tantum petulantia instructo denuo certamen suscipere, neq; regio no-
mine dignum, neq; ad causam uincendam necessarium putes. Neq; uero
tuam fallit celsitudinem coniectura, quam ex animo tuo de Germanis prin-
cipibus facere te scribis. Nam ut pro genuina quadam uirtute animiq; re-
gij bonitate maledicta in Regiam excellentiam congesta fortiter contem-
nis. Imperij uero Romani proceres atq; adeo imperatorem ipsum pro fi-
dei pub. datæ uiolatoribus ab isto traduci intollerabile putas, ita principis
Germani, ut quisq; generosissimus est, iurijs tuæ dignitati illatis uicissim
non minus dolent, quam si illæ in suum ipsorū caput incidissent. Sane quara-
tum ad me pertinet, iniuriarum tela quæ aduersum principem emittuntur,
ea non tam in uicij hominis personam, quam in ipsum principem omnium
atq; adeo uniuersæ nobilitatis ordinem dirigi existimaucrim. Tantum ab
est, regum serenissime, ut non si potuissem, libenter iniuriosi scripti edi-
tionem reprimere uoluerim. Porro non mediocriter, etiam animum meum
leuat, quod cum præ cæteris Germaniæ proceribus in Lutheri scriptis ac
concionibus nunc apertus nunc obscurus impetar, accidat hoc mihi cõe cum
heroibus alioqui laudatissimis Carolo Cæsare eius nominis quinto, in cuius
uerba iurasse gloriosum mihi duco, & Henrico octauo potentissimo An-
glorum rege, cum quibus equidem malim uituperari, quam cum Luthera-
na colluue laudari. Neq; enim, quo minus probi Christianiq; principis offi-
cium facere pergam, iste ullis uel minis uel conuictijs efficiet. Atq; utinam

probabile non esset, quod, ad Mahometi Hussiq; exempla respiciens, me-
 tuendum Regia existimat celsitudo, ne si nō perniciosae segetis inijtis ad-
 mota falce occurratur, postea malum robore accepto extirpari non possit
 Sed ut illorum alter totam Asiam atq; adeo bonam Europe partem, alter
 Bohemiam ab ecclesia alienavit. Ita nunc Lutherus primum Germania po-
 pulos, mox & reliquas Occidentis nationes noua quadam tyrannide per
 seditiones inuecta sic occupet ut postea depelli non possit. Quanq̄ autem
 quid alij Germania p̄cipes facturi sint, certo scire nequeam (Spero pro
 fecto quemq; pro se suo officio functurum) & incendium hoc late adeo iā
 sparsum sit, ut exterorum etiam hoīm animos corripuisse feratur, tamen
 non committam, ut quo minus eius mali flamma restinguatur, p̄ me stetisse
 se aliquis recte queri possit. Nam cum Lutherus ipse in terris impio meo
 subiectis domicilium non habent, eas quidem longe lateq; fugiat & extra
 meum territorium degat non licet mihi quicq̄ in eum statuere. Atqui hoīs
 scripta p̄inde atq; nocentissimos hostes a ciuitatibus pariter & finibus
 meis, quacumq; ratione datur aberceo. Id quod diligenter adeo persequor,
 ut cum nuper prater expectationem meam exiisset germanica illa Noui
 testamenti translatio (cuius epistola quoq; tua mentionem facit) eius libri
 exemplaria omnia quotquot importata ac diuēdita fuerant, mea ipsius pe-
 cunia ab his, qui emerant, redimerem. Nimirum quod iam tum animus hoc
 mihi dictaret, & diligentior librorum inspectio satis indicaret, ea gratia
 susceptam à Luthero hunc uertendi laborem, ut hac arte uniuersam scri-
 pturam suo commodo translata, ad dogmata sua confirmanda detorque-
 ret. Nam quia uidebat fieri non posse, ut absurda illa sua Paradoxa uete-
 rum Theologorum, a quorum doctrina pariter & uita procul abest Luthe-
 rus, scitis astrueret, scripturae simplicitate aliquoties in alienum atq; adeo
 repugnantem sensum, flexibili ad eum modum abuti instituit. Quod autē
 consilium callidius aptiusq; ad simpliciorum animos captandos capere po-
 tuisset, quam ut uniuersam noui instrumenti scripturā nouo genere tum

interpretationis tum annotationis in suum iudicium deflexam, uelut ha-
mum esca teetum uulgo porrigeret? Alioqui aut nullus aut non nisi stupi-
dissimis persuaderet, ut bonorum ita & malorum necessitatem adeo pen-
dere. Quod dogma cum in philosophis suis ethnici hoies non tolerarint,
nos Christiani quibus fidei doctrina clariori ueritatis luce affulsit in Lu-
thero amplectemur? Quod si semel cum Luthero recipimus omnia eueni-
re necessario, iam sane omnis humane rationis uis, omne consilium, ius de-
niq; omne, quo uel premium bonis uel plenam malis decernitur frustra
esse conperientur. Nam quantum ego intelligo, hic est uberrimus Luthe-
ranorum errorum fons, nimirum predestinatio ad Philosophorum quo-
rundam fatum male intellecta, unde reliqua dogmata ceu riui quida pro-
mararunt, de arbitrio nullo, de ratione hominum caeca, de bonorum operum
neglectu, breuiter de abijciendis omnibus tam ceremonijs quam alijs que
humano consilio sunt instituta: Quae cum talia sint, ut uniuersam mundi
republicam, nedum Germaniam nostram euertere possint, & iam olim
in Philosophis ac Vuiclessicis sunt damnata pariter & publica omnium de-
testatione explosa, rectissime mones optime Rex, ut omni cura prohibe-
tur, aut saltem intra Bohemiae montes inclusa coerceantur. Sed enim pu-
dendum nobis esset, si cum maiores nostri Vuiclessicis doctrinae contagio-
nem omni armorum genere, atq; adeo fortunarum uitaeq; suae periculo &
subditis suis auertere gloriosum sibi duxerunt, nos, qui ut in illorum im-
perium sic & uirtutem succedere debemus, negligentia nostra idem ma-
lum nunc repullulascere pmitteremus. Praesertim cum sole meridiano cla-
rius pateat, nihil minus credibile esse quam quod isti iasant Christi spiri-
tu ad scribendum impulsam Lutherum. Quid enim, ne quid in illum scri-
bam durius, commune est spiritu Lutherano cum spiritu Christi? Christus
maiusuetudinem ac patientiam ubiq; predicat. Lutherus, praeter quam quod
iracundiae maledicentiae & similibus affectuum modum ipse facit nullum,
& rebellionum seditionumq; semina in uulgus spargit. Quamobrem non

8
est quod sublimitas tua dubitet uel de meo erga se studio sincerissimo,
uel de pernitiōse factionis huius cohibenda solitudine. Nam & pro sin-
gulari uirtutum tuarum admiratione mea. proq; consanguinitatis antiqua
iure gratificari priuatim studebo, & quæcūq; ad Christianæ ecclesiæ tran-
quillitatem pertinere uel ipse sensero, uel te tuiq; similibus moentibus co-
gnouero, hæc omnia quo ad eius fieri potest, sedulo procurare summa ope
connitari. Et utcunq; res exeat, illud certe efficiam, ut si aliorum quam ad
totius ecclesiæ utilitatem euadant omnia, mihi non tam uoluntatem quam
facultatem de fuisse omnes intelligant. Bene ualeat Regia tua celsi-
tudo Regum mihi charissime, in Iesu Christo seruatore nostro, qui illam
a cunctis calamitatibus semper immunem & omni ornamentorum gene-
re cumulatiſsimam conseruet atq; tueatur. Neq; sibi habeat commenda-
tum. Ex Ciuitate nostra Quedelburg Septimo idus May, a Christo nato.

ANNO M. D. XXIII.

Tuus Georgius Dux Saxonie &c.

Real-Commissar Kommissar

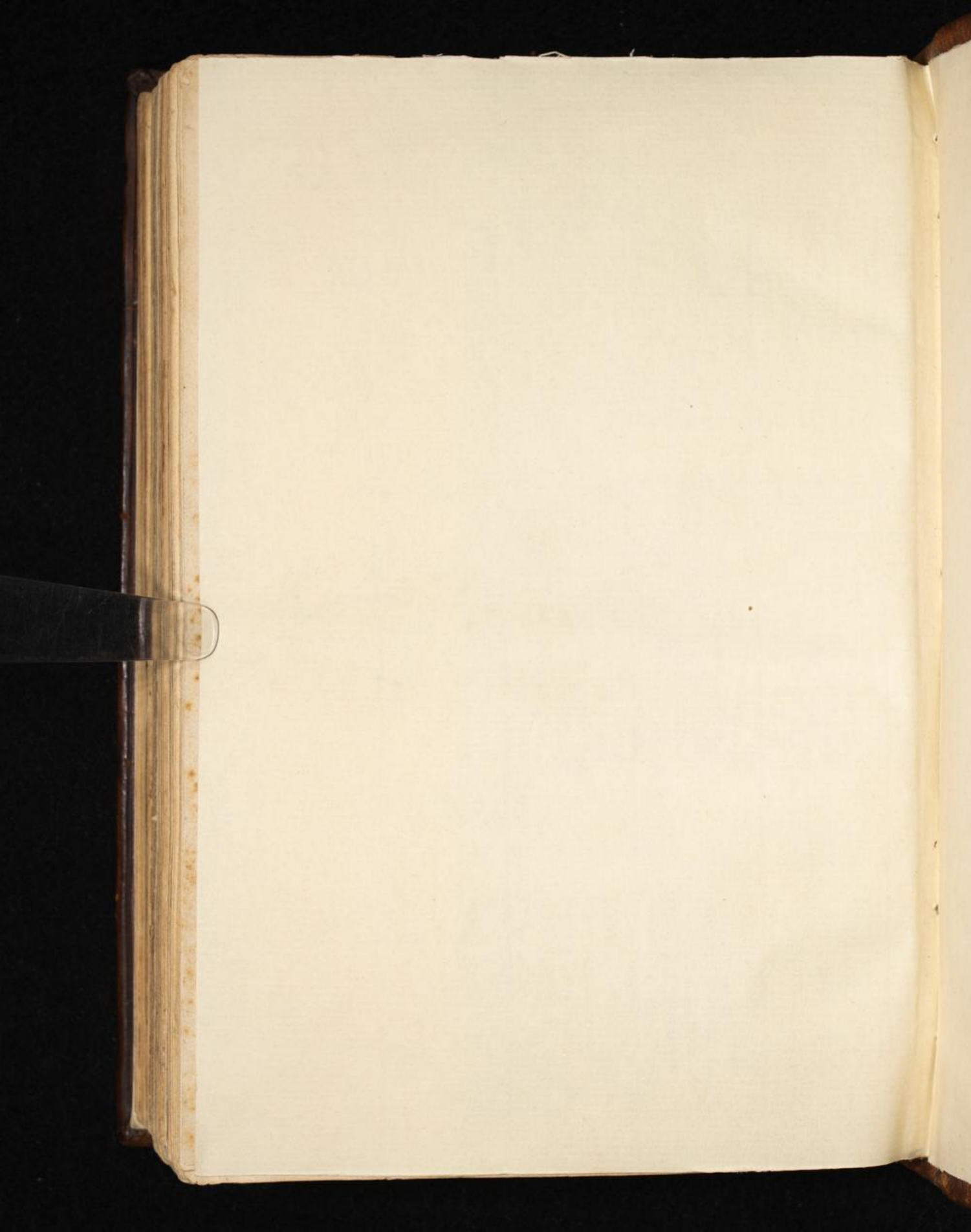
Georg. W. ...
Herrn ...

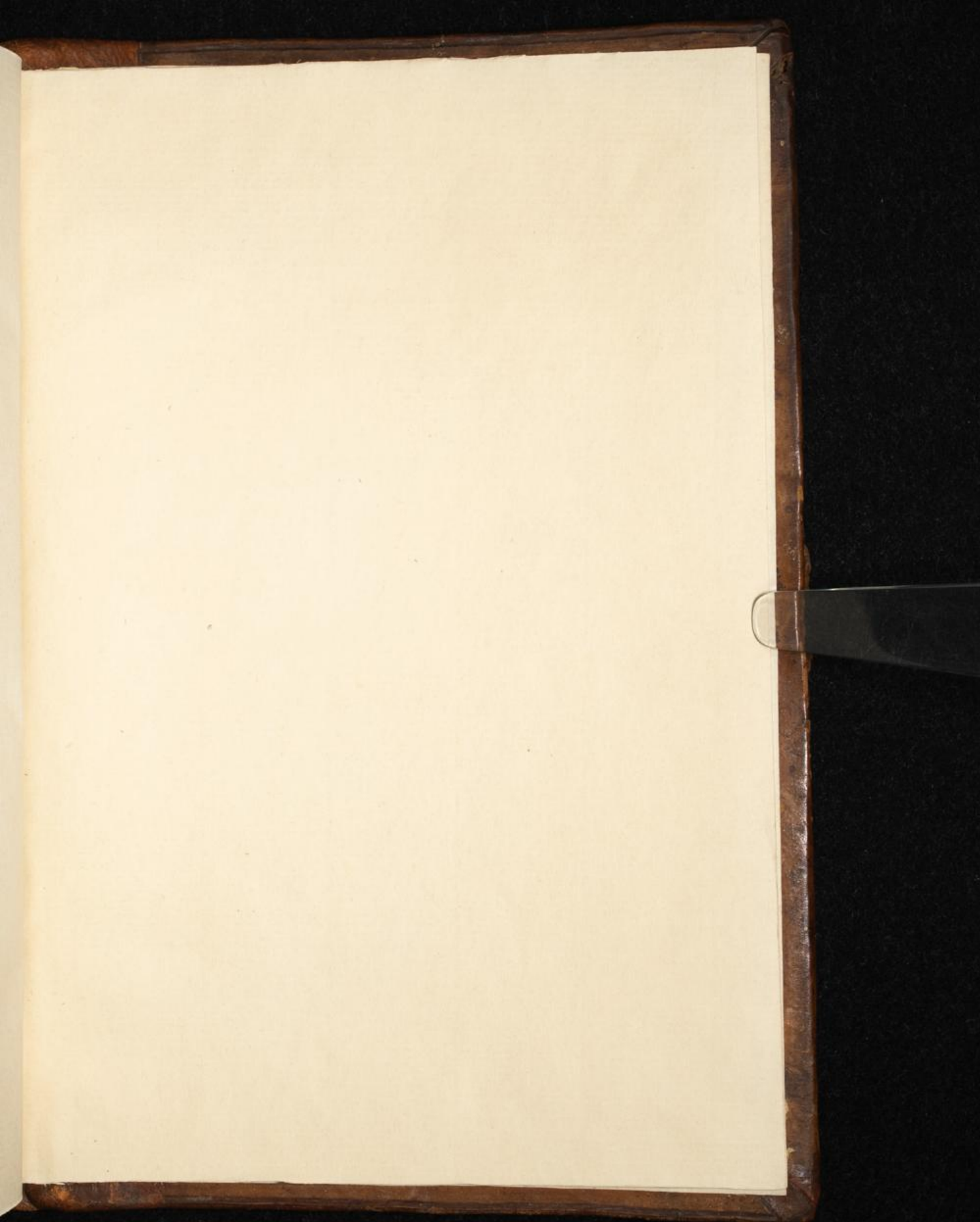
LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Handwritten text in a narrow column on the left edge of the page, likely bleed-through from the reverse side. The text is extremely faint and difficult to decipher, but appears to be organized in a list or table format.

Handwritten text in a narrow column on the left edge of the page, likely bleed-through from the reverse side. The text is extremely faint and difficult to decipher, but appears to be organized in a list or table format.

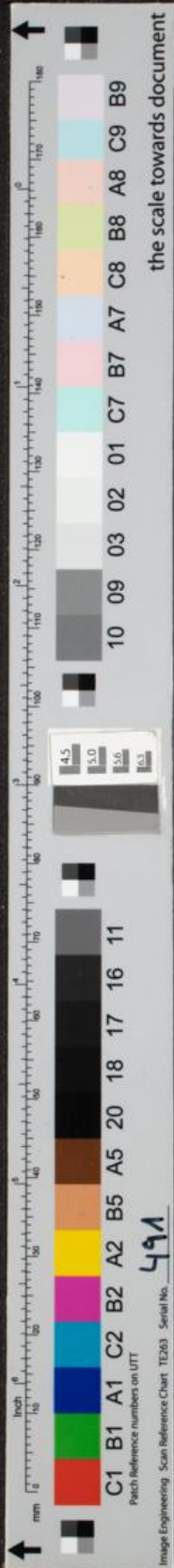

BUCHBINDERSTADT
HEINRICH PETERSEN
LEIPZIG
VERLAGSSTELLE

Restauriert: Dez. 1963

HEINZ HEISEN
LEIPZIG
BUCHBINDEREI
LEIPZIG

the scale towards document

meo erga se studio sincerissimo,
inde sollicitudine. Nam & pro sin-
e a proq; consanguinitatis antiqua
acūq; ad Christiana ecclesia tran-
te tuiq; similibus monentibus co-
te st. sedulo procurare summa ope
te efficiam, ut si aliorum quam ad
ia, mihi non tam uoluntatem quam
Bene ualeat Regia tua celsi-
Christo seruatore nostro, qui illam
em & omni ornamentorum gene-
atur. Neq; sibi habeat commenda-
Septimo idus May, a Christo nato.
D. X X I I I.

Georgius Dux Saxonie &c.

